

SAMSUN
KANAL S TELEVİZYONU
CANLI YAYIN PROGRAMI
12.03.2002

“Termik Santralin
Samsun ve Çevresi Üzerine Muhtemel Etkileri”

Prof. Dr. Halis ÖLMEZ – Yrd. Doç. Dr. Cevdet YILMAZ

TERMİK SANTRAL VE DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Yrd.Doç. Dr. Cevdet YILMAZ
OMÜ Fen Edebiyat Fakültesi
Coğrafya Bölümü Öğretim Üyesi

KONU; Samsun-Tekkeköy'e 2X100 MW gücünde termik santral yapılmak istenmesi.

HUKUKİ GEREKÇE; 4 Nisan 1998 tarih ve 23313 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "TEAŞ'ca tespit edilecek yerlerde çalıştırılmak üzere, yurt içinden veya yurt dışından Mobil (Yüzer-Gezer) Elektrik Santrallerinin ihaleyle kiralanması ve hizmet alımı yoluyla işletilmesi" konusunda daha önce Bartın ve Dalaman'da kurulması planlanan 100 MW gücündeki mobil santrallerin, bu bölgelerden TEAŞ Genel Müdürlüğü'nün 19.11.2001 tarih ve 600 sayılı yazıları ile Samsun iline kaydırılması.

PROJEDEKİ SORU İŞARETLERİ;

1. Bu santraller esas olarak geçici enerji ihtiyacı için düşünülmüşlerdir (deprem, olimpiyatlar vb. gereksinimler, ya da mevcut şebekenin çökmesi neticesinde ortaya çıkan acil durumlar için). Bu nedenle de hareketli olmaları gerektiği için kapasiteleri 30 MW'ı geçemez. Fakat Samsun'a yapılan 200 MW gücünde dev bir santraldir ve *mobil (hareketli) değil, kalıcı ve süresizdir*. Firma âdeta Türk Milleti'ni aptal yerine koymakta, *mobil* teriminden *santralin parçalarının yurt dışında yapılıp burada montajının yapılacak olmasını ifade ettiğini* belirtmektedirler. Eğer bu tez doğruysa Türkiye'de her şey mobildir. Ör. Altınkaya ve Hasan Uğurlu barajları da (parçaları Japonya'dan getirilip, burada montajı yapıldığı için) *mobildir*.
2. *Altı numara fuel oil yakacaktır*. Bu yakıtın büyük miktarlarda değil santrallerde, küçük miktarlar halinde kalorifer kazanlarında bile yakılmasını Çevre Bakanlığı tasvip etmemektedir.
3. *Enerji Bakanı Sn.Zeki Çakan bu santrali kendi seçim bölgesi olan Bartın'a kurulmasına karşı çıkmıştır*. İllâ da kurulacaksa (örneğin halka söylenese bile, üstü kapalı söylemlerden anlaşıldığına göre, bu santral alınmış, parası verilmiş, elimizde kalmış ve bir yere de oturtulması lâzım geldiğine göre) niçin daha uygun yerler aranmamakta, Samsun'a dayatılmaktadır? Böyle bir santral için Karadeniz Bölgesinde Artvin-Hopa ya da Zonguldak-Çatalağzı uygun yerlerdir. Bu iki merkezde de termik santral vardır ve arazileri tarıma elverişsiz olduğu gibi yoğun nüfus da barındırmamaktadırlar. Diğer amaç olan *kısa yoldan enterkonnekte sisteme bağlanmak* buralardan da mümkündür.
4. *Santral, Samsun'dan enterkonnekteye daha rahat bağlanabileceğinden söz ederek onun için burayı seçtiğini* belirtmektedir. Samsun'un enterkonnekte sistemi mevcut barajlara göre inşa edilmiştir. Bu santral devreye girdiğinde gizli bir güç barajları devre dışı bırakarak mevcut enterkonnekte sisteme elektriği barajlardan değil de santralden mi verecektir? Bu durumda bedava olan hidroelektrik yerine devlet, santralin belli bir bedelle dışarıdan aldığı yakıtın parasını ödeyerek firmaya kaynak mı aktarmayı düşünmektedir?
5. Projenin *Çevresel Etki Değerlendirme* raporu yoktur.
6. Projede bir yandan *soğutma suyu sistemi radyatörlü ve kapalı devre olacağını, herhangi bir su alımı ve boşaltımı olmayacağı* ifade edilmekte, diğer yandan da *endüstriyel tesislere buhar temini ve seracılık için sıcak su sağlanacağı* belirtilmektedir. Bu iki görüş birbiri ile çelişmektedir. Santral verdiği sıcak su ve buharın yerini (eğer su alımı yapmayacaksa) neyle dolduracaktır?
7. *Elektriği ucuza vermesi mümkün değildir*. Çünkü önce devlete satacak, devlet aldığı bu elektriği enterkonnekte sistem üzerinden halka satacaktır. O gün devlet halka elektriği kaçtan satıyorsa onu da o fiyattan verecektir. Santralin ayrı dağıtım hatları mı var ki, elektriği devletten ucuza versin? Zaten firma (Samsun'u seçme gerekçelerinden birisi olarak açıkladığı gibi), *kısa yoldan enterkonnekteye bağlanmak istediğini broşüründe de belirtmektedir*. Halbuki firma Samsun halkına ucuz enerji vereceğini söylemektedir. Enerjisini enterkonnekten alan Samsun halkı nasıl olacak ta enerjiyi

Türkiye’de devletin belirlediği fiyatın altında alacaktır? Firmanın söylemi ile talebi birbiri ile gelişmektedir.

8. *Çalıştıracağı işçi sayısı hayali rakamlardır.* Çalıştırılacak işçi sayısının yüksek tutulmasının sebebi işsizler arasında umut yaratarak santrale karşı gelenlerin karşısına işsizleri ve onların ailelerini dikerek karmaşa yaratmak ve bu arada fark ettirmeden işini bitirmek istemektedir. Samsun halkı bu oyuna gelmemelidir.
9. *Bölgemize yıllık 200 trilyon ciro gireceği belirtilmektedir.* Çalışacak çok az sayıda kişinin aldığı maaş ve bunların Samsun ili sınırları içinde yapacakları harcamanın dışında bu santralden bölgeye para girmesi mümkün değildir. Eğer girseydi dört büyük hidroelektrik santralinden girerdi. Bu dört büyük hidroelektrik santralimizden elde edilen katma değer ulusal bütçe içinde eriyip gitmekte, maalesef Samsun bunun karşılığı olan yardım ve yatırımları devletten alamamaktadır.
10. *Daha sonra doğal gazla dönüştürülebilir denilmektedir.* Doğalgaz şu anda Samsun’a gelmiş kabul edilebilir. Sn. Enerji Bakanı geçtiğimiz aylar içinde Samsun’a gelmiş, yüzer platforma çıkmış ve doğal gazın Samsun için hayırlı olması temennisinde bile bulunmuştur. Yani şu anda Samsun’da doğal gaz var kabul edilmelidir. Santral inşası bitene kadar doğal gaz mutlaka Samsun’da olacaktır. O halde firma niçin şimdi değil de daha sonra santralin doğal gazla dönüştürülebileceğinden bahsediyor? Santral çevreyi kirletmeyecekse niçin böyle bir alternatifi dile getiriyor? Çevre kirlenmeye başladığında ve santrali doğal gazla dönüştürmek gerektiğinde bunun maliyetini firma karşılayacak mıdır? Yoksa bu bedeli yine vatandaş mı ödeyecektir? Bu konular açık değildir.
11. Firma termik santrali Türkiye’nin ve dünyanın en verimli ve değerli topraklarından birisi üzerine yaptığından bahsetmiyor, bunu ısrarla göz ardı ediyor. *“Türkiye’nin herhangi bir yerine yapılabilecek bu santral niçin Türkiye’nin başka yerinde olmayan en verimli toprakları üzerine yapılıyor?”*
12. *Samsun’un enerjiye ihtiyacı varmış gibi sunuluyor.* Samsun’un değil, Türkiye’nin enerjiye ihtiyacı vardır. Samsun sahip olduğu mevcut hidroelektrik santralleri ile ihtiyacı olandan kat kat fazla enerjiye zaten sahiptir.
13. Enerjinin öncelikle ihtiyaç olan bölgelerde üretilmesi gerekir. Çünkü uzun iletim hatlarında büyük kayıplar meydana gelmektedir. Samsun’un enerji kaynakları kendisine yeterli olduğu için bu santralin enerjisinden faydalanmayacaktır. O halde santral enerjiye ihtiyacı olan yerlere kurulmalıdır. Bu santrallerin yer seçiminde akarsu ile baraj ve hidroelektrik santralleri ilişkisinde olduğu gibi olmazsa olmaz şartlar yoktur. Madem ki mobildir (!), istenilen yere kurulabilir. Niçin Samsun’a kurulup da enerjiye ihtiyacı olan merkezlere nakledilene kadarki enerji kayıpları göze alınmaktadır? Firmanın *iletim hatlarındaki kayıpların azaltılması ve kesintisiz enerji temini teklifi* ile bu durum gelişmektedir.
14. Firmanın ileri sürdüğü *“filtrelerle kirliliği azaltacakları iddiası”* yeterince doğru değildir. Zaten tam olarak filtre edeceklerini de söylememektedirler. Bilindiği gibi filtre sistemleri çok pahalıdır. Türkiye gibi yabancı sermayeye muhtaç ülkelerin enerji üretim miktarına herhangi bir artı fayda sağlamayan filtre sistemleri için ek kaynakları yoktur. Bu tür kaynağı olsa, bu parayla zaten başka yatırımlar yapar. Bu nedenle (geri dönüşü kolay olmadığı için) kurulan tesisler dikkatli seçilmelidir.
15. *Azot ve Bakır fabrikalarının kirlilik kaynağı olması* onların yanına kirlilik yapıcı başka bir tesisin yapılmasına gerekçe olamaz. Mevcut bu fabrikaların kirlenici özellikleri bilindiğine göre bu fabrikalar islah edilmeli, modernleştirilerek kirlenici özelliği ortadan kaldırılmalıdır.

PROJEYE NİÇİN KARŞIYIM ?

1. Samsun ilinin yeterli enerji kaynağı vardır. Hattâ Samsun’un enerji ihtiyacı değil, enerji fazlası vardır.
2. Samsun baraj ve hidroelektrik santralleri ile bir temiz enerji ilidir / şehridir.

3. Tarımsal potansiyeli yüksek olan Çarşamba Ovası tehlike altına girecektir.
4. Dünya hızla ekolojik tarıma geçmektedir. Parası olan zengin ülkeler gıda ithalatlarında çok titiz davranmakta, ekolojik koşullarda üretilmiş olmayı ön şart kabul etmektedirler. Türkiye gıda ihracatını başta OECD ülkeleri olmak üzere, zengin ülkelere yapmaktadır. Onlar almazsa başkasına satarız deme lüksü yoktur. Çarşamba Ovası ekolojik tarım açısından büyük bir potansiyele sahiptir. Türkiye sadece ihracat için değil, kendi insanları için de en kısa zamanda bütün bölgeleri ile ekolojik tarıma geçmelidir. Sun'i tohum ve gübrelerle, aşırı ilaçlama ile yetiştirilen ürünler insanlarımızı hasta etmektedir. Bu gidişle kanser vb. hastalıklar artacak, hiçbir sigorta sistemi bu yükün altından kalkamayacaktır.
5. Samsun'un birçok sektörde gerçekten yatırıma ihtiyacı vardır. Samsun'a önce mevcut enerjisini tüketecek sanayi yatırımları yapılmalıdır. Özellikle tarıma dayalı gıda sanayi teşvik edilmelidir. Bu bir yandan tarımı desteklerken, diğer yandan istihdam sorunlarını çözmeye yardımcı olacaktır.
6. Samsun göç veren bir ildir. En azından mevcut nüfusunu tutabilmeli, üniversitesi ve diğer imkânları ile yetiştirdiği insan gücünü kaybetmemeli, onları istihdam edebilmelidir. Samsun'lu anne babaların türlü fedakârlıklarla Ankara, İstanbul, hattâ Türkiye dışında Avrupa ve Amerika üniversitelerinde okuttukları çocukları maalesef Samsun'da iş bulamadıkları için dışarı gitmekte, Samsun kendi insan gücünü kullanamamaktadır. Bu kısır döngü Samsun'un daha da geri kalmasına neden olmaktadır. Samsun'u yönetenler öncelikle bu "beyin göçü"nü durduracak çareleri araştırmalıdır.
7. Santralin inşa yerinin hemen güneyinde Samsun şehrinin içme suyu barajı (Çakmak Barajı) vardır. Santralden çıkan kirli hava nemli Karadeniz iklimi ile birleştiğinde her yağmur yağışta göle sülfirik asit yağacaktır. Bu tüm Samsunlular için büyük bir tehdittir.
8. Günümüzde gelişmiş ülkeler kirli sanayiye geri kalmış ülkelere kaydırmaktadır. Bundan amaç, cürufundan, küllünden, zehrinden ayrılmamış hammaddeleri geri kalmış ülkelerde işleyerek atıkları buralarda bırakmak, daha sonra da elde ettikleri saf hammaddeleri temiz olarak kendi ülkelerine nakletmek, böylece katı atık veya kirletici probleminden kurtulmaktır. Ayrıca kendi ülkelerindeki kirletici sanayi tesislerini de ya rehabilite etmekte ya da geri kalmış ülkelere inşa etmektedirler. Bu arada ellerinde kalmış eski sistem makine, tesis veya *santralleri* de varsa, aynı şekilde onları da geri kalmış veya bizim gibi gelişmekte olan ülkelere göndermektedirler. Samsun'daki durum da bundan farklı değildir. Bu tesisin ihalesi 5 yıl önce yapıldığına göre, bize yeni ve en son teknoloji diye tanıtılan bu santral en iyimser tahminle en az 15-20 yıllıkadır.
9. Çarşamba Ovası'nın tarım potansiyelini arttırmak için sulama amaçlı Suat Uğurlu Barajı yapılmış, ovada kanaletler döşenmekte ve sulama için büyük yatırımlar yapılmaktadır. Bu proje devam ederken ovanın tarım potansiyelini öldürmek için bu çaba niye?
10. Halk Bergama köylülerinin eylemini iyi anlamalıdır. Bergama'nın tarım alanlarında EUROGOLD firmasının siyanürle altın aradığı haberlerinden sonra Bergama köylülerinin tarımsal ürünlerine talep azalmış ve köylüler ürünlerini satamaz olmuşlardır. Hattâ Bergama'dan gelen sebze yüklü kamyonların İzmir Hali'ne sokulmadığı haberleri gazetelerde yer almıştır. Benzer akıbet Çarşamba Ovası köylülerini de beklemektedir.
11. Samsun şehir içindeki mahalle pazarlarında satılan sebzelerin büyük kısmı Çarşamba Ovası'ndan gelmektedir. Yetiştirilen bu ürünler asit yağmurlarına maruz kaldıklarında hem üreticiler yetiştirdikleri ürünleri satamadıkları için zarar edecekler, hem de bu ürünleri tüketen Samsunlular zehirlenecektir.
12. Asit yağmurları yerüstü ve yer altı sularını da kirletecektir. Tarım alanlarının sulanması tehlikeye gireceği gibi, ova köylülerinin içme suyunu karşılayan kuyular da kirleneceğinden büyük çevre felaketleri ortaya çıkacaktır.

13. Gelemen Devlet Üretim Çiftliği ve Karadeniz Tarımsal Araştırmalar Enstitüsü arazileri de bundan zarar göreceklerdir. Bu araziler mevcut tohumların islah edildiği ve yeni türlerin geliştirildiği, denendiği önemli tarım alanlarıdır.
14. Ne gariptir ki bundan en çok etkilenecek olan köylülerin bu projenin gelişiminden ve kendilerine ne zarar vereceğinden haberleri bile yoktur. Yani şehir ayağa kalkmış, fakat esas zarar görecek olan köylüler henüz sahnede değildir. Onlar da bir an önce kendi çaplarında bu meseleye sahip çıkmalıdırlar. Aksi takdirde yarın çok geç olacaktır.
15. Ovanın tarımsal potansiyelini değerlendirmek için elde edilen ürünlerin dış ülkelere pazarlanmasında fayda sağlayacağı gerekçesiyle Çarşamba Havaalanı inşa edilmiştir. Havaalanı bünyesinde tarımsal ürünlerin yurt dışına pazarlanması için soğuk hava depolarının yapılması plânlanır ve istenirken, tüm bu aksi gelişmelerin sebebi nedir?
16. Sanayide bağımlılık olabilir, hattâ sanayi ürünlerini tüketmeden de hayatta kalınabilir. Fakat tarımsal ürünler olmadan asla. Türkiye'nin içinden geçtiği ekonomik kriz bunu bir kez daha ortaya koymuştur. Büyük şehirlerde işsiz kalan insanlar bir anda akşam evlerine ekmek getiremez olmuş, önemli sayılarda vatandaşımız bu duruma geçici bir çözüm olarak ailelerini köylerine göndermişlerdir. Buradaki temel düşünce, en azından köylerde ekip biçerek karnını doyurma imkânının halâ var olmasıdır. Tarım alanlarına bir de bu gözle bakılmalıdır.
17. Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin plânlarında, ileriki yıllardaki Samsun Büyükşehir Belediyesi sınırının doğuda Costal kıyılarından başlayarak batıda Dereköy'e kadar uzanacağı hesaplanmakta, bunun proje ve şekilleri yayınlanmakta ve duyurulmaktadır. Şehrin içindeki mevcut ulaşım ağı ve diğer nedenlerden kaynaklanan kirliliği azaltmayı düşünmeyen belediye, nasıl oluyor da bu şehrsel gelişim alanının kalbine böyle bir kirliletiçi kurulmasına izin vermeyi göze almaktadır?
18. Ulaşımdan doğan kirliliği ve trafik sıkışıklığını önlemede yegane yol olan "Raylı Sistem"i bir türlü harekete geçiremeyen belediye niçin arkasındaki siyasi desteği raylı sistem için değil de kirliletiçi santral için kullanıyor? Bu nasıl bir 21.yüzyıl şehircilik anlayışıdır? Sayın Büyükşehir Belediye Başkanı "Samsun'a Niçin Döndüğünü", ve seçim broşürlerindeki vaatlerini hatırlamalıdır.
19. Her zaman "Samsun en iyisine lâyıktır" diyenler yoksa bu "zehirli hava"yı mı kastetmektedirler?

- SAMSUN İLİ TOPLAM ENERJİ ÜRETİMİ : 3 636 268 000 kwh
- SAMSUN İLİ TOPLAM ENERJİ TÜKETİMİ: 1 076 309 000 kwh
- FARK: 2 559 959 000 kwh
- KAÇAK VE KAYIP: 254 369 000 kwh
- SAMSUN'DA KİŞİ BAŞINA NET ELEKTRİK TÜKETİMİ: 939 kwh

SAMSUN İLİ BARAJLARININ 2000 YILI ELEKTRİK ÜRETİM MİKTARLARI

Baraj adı	Kurulu gücü (MW)	Üretim miktarı (kwh)
Altinkaya	702	1 532 732 000
Derbent	56,4	347 213 000
Hasan Uğurlu	500	1 459 700 000
Suat Uğurlu	160	326 623 000